

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Аналіз фінансового стану підприємства та основні заходи його
покращення»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Фінанси, банківська справа та страхування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа
та страхування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Міхалець А. І.
Керівник: Краснікова Оксана
Рецензент: Єгорова Олена

Полтава - 2020 року

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Фінансовий стан підприємства: сутність, категорії та фактори.....	8
1.2. Основні методологічні положення аналізу фінансового стану.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА	
2.1. Основні показники фінансового стану суб'єкта господарювання.....	21
2.2. Оцінка ефективності фінансової діяльності підприємства....	32
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Удосконалення методологічних положень оцінки фінансового стану.....	39
3.2. Заходи поліпшення фінансового становища підприємства....	45
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. Умови ринкових відносин вимагають від суб'єктів господарювання вміння своєчасно реагувати на зміни в кон'юктурі ринку. Своєчасність, дієвість і обґрунтованість управлінських рішень в повній мірі залежать від результатів аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання будь-якої організаційно-правової форми управління. І для постачальника, і для банківської установи, яка надає кредитні ресурси, важливе значення має впевненість у тому, що контрагент має стійкий фінансовий стан. Велика кількість підприємств в Україні мають незадовільну структуру балансу, в основному у зв'язку з нестачею власних оборотних коштів для покриття своїх зобов'язань. За умови своєчасного проведення необхідних заходів, направлених на покращення фінансового стану, у підприємства є можливість відновити свою платоспроможність, покращити майновий стан та отримати прибуток.

За допомогою аналізу фінансового стану отримується аналітична інформація, яка може попередити розвиток кризових явищ на підприємстві. Отже, в умовах ринкових перетворень, нестабільності правового законодавства, розвитку кризових явищ та інфляційних процесів суттєво зростає роль якісного і своєчасного аналізу фінансового стану підприємств та розробки шляхів його покращення, підвищення фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності, та і кінцевому підсумку, виходу з фінансової кризи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана в межах програми науково-дослідницьких робіт кафедри фінансів і кредиту за темою: «Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ».

Мета і завдання дослідження. Метою написання роботи є оцінка дійсного фінансового стану досліджуваного підприємства та пошук шляхів його покращення.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі були вирішені наступні завдання:

- досліджено сутність категорії «фінансовий стан»;
- з'ясовані фактори, які мають вплив на фінансовий стан підприємства;
- проаналізований фінансовий стан досліджуваного підприємства;
- проведена оцінка ефективності діяльності підприємства;
- запропоновані заходи для покращення фінансового стану підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є теоретичні та методологічні аспекти аналізу фінансового стану підприємства.

Предмет роботи складає виявлення фактичного фінансового стану ПП «імені Калашника» та розробка заходів з покращення фінансового стану підприємства.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи:

- теоретичні: аналіз, синтез, систематизація, зіставлення, класифікація наукових джерел інформації, що дозволило узагальнити та систематизувати погляди вчених на проблему, яка вивчається;
- методи математичної обробки результатів дослідження: обробка даних та графічна презентація результатів здійснювалась за допомогою електронних таблиць MS Excel 2007.

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження виступає фінансова звітність ПП «імені Калашника» Полтавського району за 2017-2019 рр. Методичною базою написання кваліфікаційної роботи є законодавчі і нормативні документи, які діють в Україні, а також наукові праці з питань аналізу фінансового стану підприємств.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в розвитку основних теоретичних засад прогнозування ймовірності банкрутства та складається з таких основних положень:

- узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності фінансового стану підприємства;
- удосконалено процедуру формування системи показників фінансового стану, що містить необхідний мінімум найбільш значущих коефіцієнтів, за допомогою лінійної множинної регресії;
- удосконалений механізм оцінки фінансового стану підприємств, що забезпечує цільовий комплексний підхід до прийняття оптимальних управлінських рішень;
- запропоновано заходи покращення фінансового стану підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо покращення фінансового стану приватного підприємства «імені Калашника», які можуть бути використані в практичній діяльності підприємства.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на Міжнародній науково-практичній конференції «Фінанси, банківська справа та страхування: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці України» (м. Дніпро, 02-03 березня 2020 р.) та на студентській науковій конференції (м. Полтава, 16-17 квітня 2020 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано роботу загальним обсягом 0,34 ум. др. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 58 найменувань, містить 18 таблиць, 6 рисунків, 19 додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 55 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансовий стан підприємства: сутність, категорії та фактори

У різні періоди в економічній літературі з'являлась велика кількість різноманітних визначень фінансового стану підприємства. І досі вчені економісти не можуть прийти до єдиного висновку щодо трактування цього поняття. Якщо узагальнити різноманітні визначення фінансового стану підприємства, то можна відокремити кілька підходів. Можна об'єднати трактування таких вчених, як Бланк І. О., Цал-Цалко Ю. С., Щермет А. Д., які визначають фінансовий стан як рівень ефективності або збалансованості ресурсів, які є фінансовими на певний проміжок часу (табл. 1.1). Можна погодитись з даним визначенням, оскільки фінансова звітність підприємства, а саме баланс (звіт про фінансовий стан) та додатки до нього складаються на конкретну дату і результати фінансових розрахунків оцінюються саме на цю дату.

До іншого підходу відносять вчених, таких як Бойчик І. М., Коломієць Н.О., Білик М.Д., які вважають фінансовий стан спроможністю підприємства вести господарську діяльність [6, 15, 4]. Ми погоджуємось з цим твердженням частково, адже таке трактування не відображає певні характеристики фінансового стану господарюючого суб'єкта.

Третій підхід належить вченим, які вважають фінансовий стан комплексним поняттям і дають йому ряд певних характеристик. До таких зараховуємо Дем'яненка М. Я., Поддєрьогіна А. М., Осмоловського В. В. [9, 33, 29]. Вважаємо цей підхід найбільш обґрунтованим, оскільки у трактуваннях міститься безпосередньо ознаки та напрями (або показники), що характеризують фінансовий стан.

Основні визначення терміну «фінансовий стан» в економічній літературі

Автор	Сутність поняття
А	1
Базилінська О. Я. [2]	Фінансовий стан підприємства розглядається як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства.
Білик М.Д. [4]	Фінансовий стан – реальна (на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою
Бланк І. О. [5]	Фінансовий стан – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання.
Бойчик І. М. [6]	Фінансовий стан – це спроможність підприємства вести господарську діяльність на основі своєчасного погашення усіх видів заборгованості, раціональної структури капіталу і господарських засобів
Дем'яненко М. Я. [9]	Фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу
Коломієць Н.О., Коломієць О. П. [15]	Фінансовий стан – це здатність (спроможність) підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.
Коробов М. Я. [16]	Фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями
Крамаренко Г.О., Чорна О. Є. [17]	Фінансовий стан являє собою найважливішу характеристику економічної діяльності підприємства в зовнішньому середовищі. Воно визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал в діловій співпраці, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів щодо фінансових відносин.

Продовж. табл. 1.1

А	1
Осмоловський В. В. [29]	Фінансовий стан – це комплексне поняття, яке характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами із суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю
Павленко О.І. [30]	Фінансовий стан – це реальна (на фіксований момент часу) та потенційна фінансова спроможність підприємства.
Поддєрьогін А. М. [33]	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів
Приходько Н. І., Черниш С. С. [36, 52]	Фінансовий стан - це результат виробничо-фінансової діяльності. Він характеризується величиною засобів підприємства, їх матеріально-технічного постачання, виробництва, реалізації та прибутку. Фінансовий стан – це показник його плато- та кредитоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами, організаціями та установами
Савицька Г. В. [39]	Фінансовий стан підприємства – економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу
Томілін О. О., Лесюк А. С. [45]	Фінансовий стан сільськогосподарського підприємства – економічна категорія, яка відображає наявність, розміщення та ефективне використання активів, власного і позичкового капіталу на конкретну дату
Цал-Цалко Ю. С. [50]	Фінансовий стан підприємства відображає на певний момент рівень ефективності використання ресурсів у господарській діяльності, або, кажучи точніше, ефективність функціонування механізмів економічної системи.
Шеремет А.Д., Негашев Є. В. [55]	Фінансовий стан підприємства характеризується структурою засобів (активів) і характером джерел їх формування (власного і позикового капіталу, тобто пасивів).

Такі аналітики, як Савицька Г. В., Томілін О. О. визначають фінансовий стан як економічну категорію [39, 45]. Цей підхід вимагає більш детального обґрунтування.

І нарешті, до п'ятого підходу відносимо вчених, які характеризують фінансовий стан як сукупність показників, наприклад Базілінська О. Я. [2]. Але згідно Положення «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» фінансовий стан підприємства можна охарактеризувати на базі певної сукупності показників, але він не є цією сукупністю.

Аналіз різноманітної літератури дає підстави зробити висновок, що під фінансовим станом розуміють взаємодію всіх елементів системи відносин, які є фінансовими та визначаються певним обсягом господарсько-виробничих факторів, складових і характеризуються показниками, які віддзеркалюють розмір, способи розміщення та напрямки використання фінансових ресурсів.

У сучасних умовах здійснення господарської діяльності фінансовий стан є ключовою характеристикою підприємницької діяльності, його оцінка – це запорука успіху підприємств. Аналізуючи різні джерела інформації, бачимо, що фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності, тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передусім на фінансовому стані будь-якого підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація конкурентоспроможної та якісної продукції. Звертаємо увагу на те, що інформація про фінансовий стан підприємства, яка є достовірною та своєчасно надається, є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень, які мають на меті зменшення витрат фінансових ресурсів, а відповідно і зростання прибутку та ринкової вартості підприємства. Користувачами такої інформації зазвичай є власники підприємства, інвестори, банківські установи, партнери з бізнесу, професійні учасники ринку цінних паперів, працівники податкової служби, страхові компанії та інші зацікавлені особи.

Головною метою оцінювання фінансового стану будь-якого підприємства є впровадження заходів, які націлені на його зміцнення, збільшення потенціалу та розширення можливостей проводити фінансово-господарську діяльність в результаті збільшення рівня прибутковості.

За допомогою проведеного аналізу фінансового стану підприємства можна:

- визначити ефективність фінансово-господарської діяльності;
- розрахувати досягнутий рівень кредитоспроможності;
- визначити рівень залучених інвестицій;
- проаналізувати політику розподілу та визначити ефективні напрямки використання прибутку;
- скласти платіжний календар для оптимізації грошових надходжень та багато іншого.

Потреби ринкової економіки вимагають від кожного суб'єкта підприємницької діяльності вміння своєчасно аналізувати фінансову інформацію та приймати адекватні рішення щодо інвестування фінансових ресурсів задля отримання прибутку.

Фінансовий стан підприємства можна визначити за допомогою показників, які віддзеркалюють наявні фінансові ресурси. Фінансовий стан суб'єктів господарювання має вплив на ефективність підприємницької діяльності. Якщо в результаті фінансово-господарської діяльності утворився прибуток, це дає можливість підприємству ефективно інвестувати отримані кошти. Якщо ж фінансових ресурсів недостатньо це може призвести до утворення заборгованості за розрахунками з постачальниками, неповного забезпечення виробничого циклу, а в підсумку до неспроможності підприємства виконувати свої зобов'язання перед працівниками, державою та фінансово-кредитними установами.

На фінансовий стан підприємства впливає ціла низка зовнішніх та внутрішніх факторів. Такі чинники, як зовнішні при традиційному аналізі зазвичай не враховуються. Але для фінансового аналітика всі зовнішні фактори мають надзвичайне значення. Оскільки потрібно враховувати ситуацію на ринку продукції, її попит, становище ринку капіталу та його вплив на фінансовий стан підприємства.

Більш детально основні фактори впливу на фінансовий стан підприємства можна спостерігати на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Фактори впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання

Бачимо з рис. 1.1, що величезну вагу в процесі управління підприємством мають чинники внутрішнього впливу, у зв'язку з тим, що на ці елементи підприємство може впливати та управляти. А якщо конкретніше, то саме: проводити ефективний менеджмент з метою управління збутовими ринками, контролювати та своєчасно реагувати на нові можливості підприємства, не дозволяти накопичуватись на складах великої кількості готової продукції, адже тривале зберігання може привести до псування і додаткових витрат на утримання та обслуговування. Також важливим внутрішнім чинником впливу на фінансовий стан підприємства є наявність стратегії розвитку.

Етапи проведення аналізу фінансового стану підприємства подано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Фінансовий аналіз у системі комплексного аналізу діяльності підприємства

На самому початку, як видно з рис. 1.2, проводиться оцінка фінансового стану, і виявляються основні тенденції його зміни. Такий аналіз одержав назву загальної оцінки фінансового стану, або експрес-аналіз.

Для розкриття глибинних причин, що визначають поточний фінансовий стан, з одного боку, і оцінки впливу конкретних управлінських рішень на

майбутній фінансовий стан - з іншого, фінансовий аналіз використовує результати проведення аналізу зовнішнього середовища - маркетингового аналізу, аналізу постачання, аналізу ринку капіталу, а також результати аналізу внутрішнього середовища.

На заключному етапі фінансового аналізу обґрунтовується доцільність здійснення конкретних господарських, інвестиційних і фінансових рішень, встановлюється ступінь їх відповідності цілям розвитку підприємства.

Отже, важливість аналізу фінансового стану беззаперечна. За його допомогою стає можливим процес покращення фінансової стратегії розвитку суб'єкта господарювання, що безумовно позитивно впливає на загальні результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

1.2. Основні методологічні положення аналізу фінансового стану

Задля проведення оцінювання фінансового стану підприємства існує безліч методів та методик. Це дає можливість проаналізувати фінансові результати діяльності підприємства за потрібний проміжок часу, встановити «слабкі місця» у господарсько-фінансовій діяльності та необхідні шляхи найбільш ефективного використання ресурсів, які є фінансовими.

Не раціональне використання ресурсів, які є фінансовими може привести до невисокої платоспроможності підприємства, і в підсумку до збоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції, розрахунках; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства.

Проводячи аналіз фінансового стану підприємства можна виявити проблеми його функціонування, своєчасно розробити та реалізувати ряд заходів, які будуть спрямовані на забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості, а також можливість продовжувати прибуткову фінансово-господарську діяльність з підтримкою достатнього виробничого потенціалу.

Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства спостерігаємо на рис. 1.3.

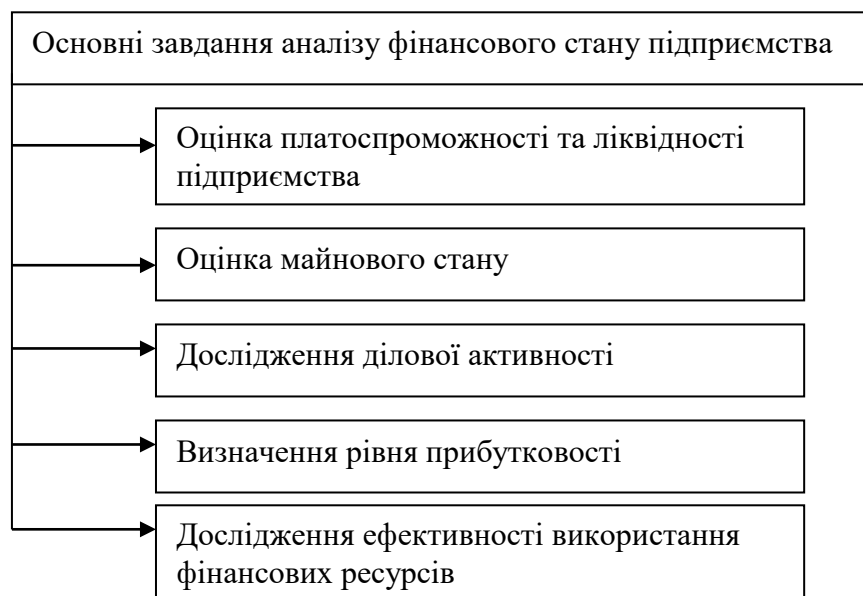

Рис. 1.3. Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства

Як бачимо з рис. 1.3, до основних завдань аналізу фінансового стану підприємства відносимо оцінку платоспроможності та ліквідності, майнового стану, визначення рівня прибутковості, ділової активності та ефективності використання фінансових ресурсів.

Важливою складовою аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання є фінансова звітність. Без фінансової звітності провести аналіз фінансового стану не можливо, тому що саме вона надає користувачу максимальну та неупереджену інформацію про майнове, фінансове становище, результати господарської діяльності, наявність матеріальних ресурсів, руху коштів, які є грошовими.

Звітність (фінансова) за економічним змістом це згрупування форм звітності, які згруповані по даним фінансового обліку з нагальною ціллю – представити узагальнену інформацію про стан підприємства в зрозумілому вигляді для прийняття користувачами інформації вигідних практичних рішень. По різних складовим фінансової звітності можна віднайти інформацію по різноманітним господарським операціям за певний проміжок часу, що дає

можливість провести аналіз діяльності підприємства на майбутнє. Фінансова звітність складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до звітів.

Якщо підприємство забезпечене повною мірою необхідними активами, це створює широке коло можливостей для майбутнього покращення кількісних і якісних показників господарювання.

Для аналізу фінансового стану підприємства використовуються найрізноманітніші методи, а саме: метод вертикального аналізу (розраховується питома вага окремих статей у валюті балансу), горизонтального аналізу (аналізується динаміка статей балансу за певний період часу), коефіцієнтного аналізу (визначаються взаємозв'язки між показниками на основі розрахунку відношень між статтями балансу (або іншими абсолютними показниками); трендовий аналіз (порівнюється кожна позиція звітності з рядом попередніх періодів і визначається тренд, тобто основна тенденція динаміки показника). Завдяки ньому проводиться перспективний прогностичний аналіз; порівняльний аналіз – оцінка зведених показників звітності з окремими показниками підприємства, підрозділу, а якщо проводиться міжгосподарський порівняльний аналіз, то порівнюються показники підприємства з показниками конкурентів, або із середньогалузевими.

Для з'ясування картини майнового стану підприємства необхідно розраховувати показники, які дають можливість впевнитися в тому, що майно підприємства використовується на повну потужність, основні засоби оновлюються своєчасно, чи швидко позбавляється підприємство фізично і морально застарілого устаткування і обладнання. Проведений аналіз дає змогу знайти конкретні резерви підвищення ефективності використання майна підприємства.

Важливою складовою фінансового аналізу підприємства будь-якої сфери діяльності і форми власності має бути оцінка його прибутковості. Даний аналіз дасть змогу оцінити прибутковість підприємства за основними її складовими і зробити висновки щодо резервів її зростання.

Самі важливі показники фінансово-господарської діяльності підприємства включають:

- аналіз прибутковості (рентабельності) підприємства;
- динаміку основних і оборотних активів;
- доцільність розташування власних та залучених фінансових ресурсів;
- ліквідність і платоспроможність;
- рівень фінансової незалежності підприємства від кредиторів.

В теперішніх умовах господарювання, нестабільності та великої ймовірності банкрутства великого значення має регулярна оцінка фінансової стійкості підприємства. Такий аналіз дає змогу всесторонньо оцінити стан і тенденції зміни фінансової стійкості будь-якого підприємства і зробити висновок за його результатами про наявні потенційні можливості підвищення фінансової стабільності [19].

Не менш важливою часткою фінансового аналізу повинен бути аналіз показників рентабельності, що надає можливості охарактеризувати наступні складові: рентабельність продажу, власного капіталу, всієї діяльності підприємства.

Показники, які засвідчують загальну оцінку фінансового стану підприємств є показники ділової активності. Проведення аналізу цих показників дає можливість користувачам оцінити в динаміці оборотність усього власного капіталу, мобільних, обігових коштів, готової продукції, дебіторської і кредиторської заборгованостей, фондівіддачі основних засобів. На основі проведених досліджень можна зробити висновок про наявні резерви прискорення обороту всіх перелічених складових майна й коштів підприємства.

Аналізуючи фінансовий стан підприємства можна застосувати моделі, які надають можливість розрахувати структуру та взаємозв'язок між розрахованими показниками. В економічній літературі виділяють три основних типи моделей (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Основні типи моделей фінансового аналізу

Міжнародний досвід свідчить, що для оцінки фінансової діяльності підприємств доцільно застосовувати систему абсолютних і відносних показників. Самими важливими показниками є показники ліквідності, платоспроможності, прибутковості та ефективності використання активів.

Практична діяльність на вітчизняних підприємствах засвідчує, що на підприємствах відсутня єдина система показників для визначення стану фінансової діяльності підприємства.

В таких умовах доцільно застосовувати експрес-метод оцінки фінансового стану. Його метою є достатньо швидка оцінка фінансового стану. В цьому випадку доречно використовувати найзагальніші показники, які в більшості випадків є індикаторами фінансового стану підприємства і можуть визначити можливості його беззбиткової діяльності. Позитивним моментом є те, що він на нього витрачається небагато часу.

Методи фінансового аналізу дають можливість керівним структурам провести поглиблений аналіз фінансових результатів діяльності будь-якого

підприємства за результатами фінансової звітності. Тому кожен аналітик повинен вміти не тільки розраховувати фінансові показники, але й робити відповідні висновки, які дозволять підвищити ефективність виробництва, рівень рентабельності та запропонувати інші дієві заходи щодо покращення фінансового стану підприємства.

Гнучка система фінансового менеджменту на підприємстві повинна оперативно реагувати на будь-які зміни в його діяльності, що особливо актуально в умовах фінансової кризи в Україні й практично неможливо без використання показників аналізу фінансового стану. Маючи результати проведених розрахунків, визначається подальша стратегія розвитку та виявляються приховані внутрішні резерви підприємства. Таким чином, не має сумніву в важливості оцінки фінансового стану будь-якого підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

2.1. Основні показники фінансового стану суб'єкта господарювання

Для дослідження обраної тематики використовувалась фінансова звітність ПП «імені Калашника» Полтавського району. Основним предметом діяльності даного підприємства є виробництво, переробка сільськогосподарської та харчової продукції, її закупівля та реалізація та здійснення інших видів діяльності, які не заборонені законом.

Важливе значення для будь-якого підприємства має аналіз майнового стану. Проведемо аналіз майнового стану ПП «імені Калашника» в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад, структура і динаміка майна ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Види активів	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Зміна (+,-)			
							2018 р. до 2017 р.		2019 р. до 2018 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	суми, тис. грн	в проц. пункт.	суми, тис. грн	в проц. пункт.
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Майно, всього	127588	100	128731	100	134784	100	1143	х	6053	х
Необоротні активи, в т.ч.	60968	47,8	58779	45,7	57766	42,9	-2189	-2,1	-1013	-2,8
Основні засоби	51953	40,7	45013	34,9	44690	33,1	-6940	-5,8	-323	-1,8
Оборотні активи	66620	52,2	69952	54,3	77018	57,1	3332	2,1	7066	2,8
Запаси	45995	36,0	43613	33,9	45478	33,7	-2382	-2,1	1865	-0,2
Виробничі запаси	6555	5,1	9212	7,1	13000	9,6	2657	2,0	3788	2,5
Незавершене виробництво	9479	7,4	8757	6,8	6711	5,0	-722	-0,6	-2046	-1,8
Готова продукція і товари	29961	23,5	25644	19,9	25766	19,1	-4317	-3,6	122	-0,8
Поточні біологічні активи	14301	11,2	14787	11,5	15809	11,7	486	0,3	1022	0,2

Продовж. табл. 2.1

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Поточна дебіторська заборгованість	4292	3,4	8709	6,7	13536	10,0	4417	3,3	4827	3,3
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	2032	1,6	2843	2,2	2195	1,6	811	0,6	-648	-0,6

Проведені в табл. 2.1 розрахунки свідчать, що загальна вартість майна щороку збільшується. Так, вартість майна в 2018 р. збільшилась на 1143 тис. грн., а в 2019 р. ще на 6053 тис. грн. Основну питому вагу в вартості майна в 2017 р. займають оборотні активи (52,2%), в 2018 р. – 54,3 %, а в 2019 р. – 57,1%. Вартість оборотних активів щороку збільшується (в 2018 р. – на 3332 тис. грн., в 2019 р. ще на 7066 тис. грн.).

Негативною тенденцією в діяльності підприємства є щорічне зменшення вартості необоротних активів (в 2018 р. на 2189 тис. грн., а в 2019 р. – ще на 1013 тис. грн.), в т.ч. і за рахунок зменшення основних засобів (в 2018 р. на 6940 тис. грн., в 2019 р. – ще на 323 тис. грн.). Поточна дебіторська заборгованість щороку також збільшується (2018 р. – на 4417 тис. грн., в 2019 р. – ще на 4827 тис. грн.). Вартість виробничих запасів також збільшується (2018 р. – на 2657 тис. грн., 2019 р. – ще на 3788 тис. грн.). Також негативно позначається на фінансово-господарській діяльності і збільшення готової продукції в 2019 р. на 122 тис. грн.

Співвідношення необоротних та оборотних активів бачимо на рис. 2.1. Як видно, у підприємства значно переважають оборотні активи, які щорічно збільшуються.

Важливе значення для оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства є аналіз складу, структури і динаміки капіталу (табл. 2.2).

Зважаючи на проведені дослідження в табл. 2.2, можна зробити наступні висновки. Джерела формування майна щорічно зростають. Власний капітал в 2018 р. збільшився на 31 тис. грн., а в 2019 р. ще на 4003 тис. грн. Зростання

власного капіталу відбулося за рахунок збільшення суми нерозподіленого прибутку.

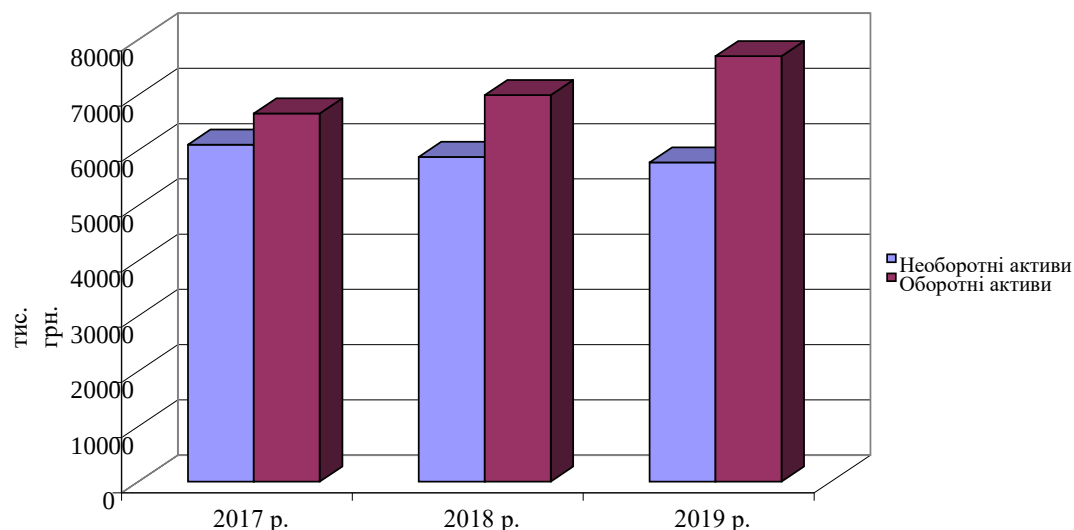

Рис. 2.1. Співвідношення необоротних та оборотних активів ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Таблиця 2.2

**Оцінка складу, структури і динаміки капіталу ПП
«імені Калашника» за 2017-2019 рр.**

Види пасивів	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Зміна (+,-)			
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	2018 р. до 2017 р.		2019 р. до 2018 р.	
							в сумі тис. грн	в проц. пункт.	в сумі тис. грн	в проц. пункт.
Джерела формування майна – всього	127588	100,0	128731	100,0	134784	100,0	1143	х	6053	х
Власний капітал	118754	93,1	118785	92,3	122788	91,1	31	-0,8	4003	-1,5
Зареєстрований (пайовий) капітал	502	0,4	502	0,4	502	0,4	-	-	-	-
Зобов'язання	8834	6,9	9861	7,7	11996	8,9	7,7	0,8	2135	1,2
Довгострокові зобов'язання	1911	1,5	587	0,4	-	-	-1324	-1,1	-587	-
Поточні зобов'язання	6923	5,4	9359	7,3	11996	8,9	2436	1,9	2637	1,6
Кредиторська заборгованість	6842	5,3	8382	6,5	9585	7,1	1540	1,2	1203	0,6

Негативним фактором є зростання зобов'язань, а саме поточних. Так сума поточних зобов'язань в 2018 р. зросла на 2436 тис. грн., а в 2019 р. – ще на 2637 тис. грн. Зростання поточних зобов'язань відбулося в основному за рахунок зростання кредиторської заборгованості (в 2018 р. – на 1540 тис грн., в 2019 р. – ще на 1203 тис. грн). Це свідчить про порушення системи платіжно-розрахункових відносин на підприємстві.

Проведем горизонтальний і вертикальний аналіз оборотних активів ПП «імені Калашника» в табл. 2.3. Як бачимо з табл. 2.3 загальна сума оборотних активів має тенденцію до щорічного зростання (в 2018 р. – на 3332 тис. грн., в 2019 р. – ще на 7066 тис. грн.). Найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів займають запаси (2017 р. – 69 %, 2018 р. – 62,4 %, 2019 р. – 59,1 %) які в 2018 р. зменшилися на 2382 тис. грн., а в 2019 р. збільшилися на 1865 тис. грн.

Таблиця 2.3

Горизонтальний і вертикальний аналіз оборотних активів ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Види майна (активів)	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Зміна (+,-)			
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	2018 р. до 2017 р.		2019 р. до 2018 р.	
							в сумі тис. грн	в проц. пунк	в сумі тис. грн	в проц. пунк
Оборотні активи, всього	66620	100,0	69952	100,0	77018	100,0	3332	х	7066	х
1. Запаси	45995	69,0	43613	62,4	45478	59,1	-2382	-6,6	1865	-3,3
1.1. Виробничі запаси	6555	9,8	9212	13,1	13000	16,9	2657	3,3	3788	3,8
1.2. Незавершене виробництво	9479	14,2	8757	12,5	6711	8,7	-722	-1,7	-2046	-3,8
1.3. Готова продукція	29928	44,9	25613	36,6	25696	33,4	-4315	-8,3	83	-3,2
1.4. Товари	33	0,0	31	0,0	70	0,1	-2	-	39	0,1
2. Поточні біологічні активи	14301	21,5	14787	21,1	15809	20,5	486	-0,4	1022	-0,6
3. Поточна дебіторська заборгованість	4292	6,4	8709	12,4	13536	17,6	4417	6	4827	5,2
4. Гроші та їх еквіваленти	2032	3,1	2843	4,1	2195	2,8	811	1,0	-648	-1,3

В запасах основну питому вагу займає готова продукція (2017 р. – 44,9 %, 2018 р. – 36,6 %, в 2019 р. – 33,4 %), яка в 2018 р. зменшилась на 4315 тис. грн., в 2019 р. збільшилась на 83 тис. грн. Негативною тенденцією є збільшення поточної дебіторської заборгованості в 2018 р. – на 4417 тис. грн., а в 2019 р. – ще на 4827 тис. грн.

Проаналізуємо динаміку показників комплексного оцінювання дебіторської заборгованості в ПП «імені Калашника» в табл. 2.4 (додаток Г).

Розрахунки проведені в табл. 2.4 свідчать про негативну тенденцію. Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості зменшився в 2019 р. на 5,322 пп, а тривалість одного обороту збільшилась на 12 днів. Частка дебіторської заборгованості в майні також збільшилась з 5% в 2018 р. до 8,4% в 2019 р., а частка дебіторської заборгованості в оборотних активах з 9,3% в 2018 р. до 15,1% в 2019 р. Показник, який характеризує відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу збільшився з 6,6 % в 2017 р. до 9,3 % в 2019 р., що є ознакою погіршення стану розрахунків з дебіторами.

В табл. 2.5 (додаток Д) проведемо комплексне оцінювання показників кредиторської заборгованості. Аналізуючи показники кредиторської заборгованості, бачимо переважно негативну динаміку. Так, коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості в 2019 р. зменшився на 0,564 пп., а тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості збільшилась на 2 дні. Така динаміка пояснюється збільшенням собівартості продукції на 11192 тис. грн., а поточної кредиторської заборгованості на 1371,5 тис. грн. Частка поточної кредиторської заборгованості в капіталі збільшилась з 6,4 % в 2018 р. до 6,8 % в 2019 р., в зобов'язаннях і забезпеченнях з 68,6% в 2017 р. до 81,9 % в 2019 р.

За допомогою табл. 2.6 проведемо групування активів за рівнем ліквідності і пасивів за терміном оплати та визначимо надлишок та нестачу платіжних засобів для покриття зобов'язань ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Таблиця 2.6

Ліквідність балансу ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Гр	Види активів	Роки			Гр	Види пасивів	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів		
		2017	2018	2019			2017	2018	2019	2017	2018	2019
A1	Високоліквідні	2032	2843	2195	П1	Найбільш термінові	6842	8382	9585	-4810	-5539	-7390
A2	Середньоліквідні	4292	8709	13536	П2	Короткострокові	81	977	2411	4211	7732	11125
A3	Низьколіквідні	60296	58400	61287	П3	Довгострокові	1911	587	-	58385	57813	61287
A4	Важколіквідні	60968	58779	57766	П4	Постійні	118754	118785	122788	-57786	-60006	-65022
х	Разом	127588	128731	134784	х	Разом	127588	128731	134784	х	х	х

Як бачимо з табл. 2.6 баланс в 2017 – 2019 рр. не є абсолютно ліквідним, оскільки спостерігається нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань (в 2017 р. – 4810 тис. грн., а в 2018 р. – 5539 тис. грн., в 2019 р. – 7390 тис. грн.).

По середньоліквідним та низьколіквідним активам спостерігається надлишок платіжних засобів. По важколіквідних – нестача платіжних засобів. Таким чином, баланс не є абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних оборотних активів.

Проведемо розрахунок і дамо оцінку рівня та динаміки відносних показників, що характеризують ліквідність та платоспроможність в табл. 2.7.

В 2017 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на те, що рівень покриття поточних зобов'язань і забезпечень високоліквідними оборотними активами становив 29,3 %, в 2018 р. – 30,4 %, а в 2019 р. – 18,3 %. Цей коефіцієнт вказує на зниження грошової платоспроможності, на збільшення частки поточних зобов'язань, яку підприємство має погасити високоліквідними оборотними активами.

В 2017 - 2019 рр. коефіцієнт швидкої ліквідності відповідає нормативному значенню. Це свідчить про високий рівень розрахункової та

майнової платоспроможності підприємства, а також зменшення частки поточних зобов'язань, яку підприємство може погасити.

Таблиця 2.7

Відносні показники ліквідності та платоспроможності

ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Показники	Норм. знач.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+,-)	
					2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	0,293	0,304	0,183	0,011	-0,121
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	0,913	1,234	1,311	0,321	0,077
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\geq 1,5$	9,623	7,474	6,420	-2,149	-1,054
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,293	0,304	0,183	0,011	-0,121
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	7,541	7,033	6,420	-0,508	-0,613
Коефіцієнт покриття запасів	$\geq 1,0$	0,990	1,198	1,257	0,208	0,059

Загальний коефіцієнт ліквідності також відповідає нормативному значенню ($\geq 1,0$). Цей показник вказує на достатність ресурсів оборотних активів для погашення короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт платоспроможності та критичної ліквідності за аналізуємий період також відповідають нормативному значенню і вказують на високий рівень та позитивну динаміку розрахункової і майнової платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт покриття запасів показує співвідношення величини «нормальних» джерел покриття запасів до величини запасів. До таких джерел відносяться власні оборотні кошти, короткострокові банківські кредити та кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Якщо значення показника менше за 1, то поточний фінансовий стан підприємства вважається нестійким. Як ми бачимо за аналізований період значення коефіцієнта в 2019 р. більше нормативного, отже це свідчить про загальний стійкий фінансовий стан підприємства.

Важливим етапом при аналізуванні ліквідності та платоспроможності є визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності підприємства. Визначимо ознаки поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ПП «імені Калашника» в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної
неплатоспроможності ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.**

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+, -)	
				2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн.	10	10	10	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	2032	2843	2195	811	-648
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн	1911	587	-	-1324	-587
Поточні зобов'язання, тис. грн.	6923	9359	11996	2436	2637
Показник поточної неплатоспроможності, тис. грн.	-6792	-7093	-9791	-13885	-16884
Коефіцієнт покриття	9,623	7,474	6,420	-2149	-1,054
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,867	0,858	0,844	-0,009	-0,014
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	15360	2682	4985	-12678	2303

За інформацією табл. 2.8 показник поточної неплатоспроможності в 2017-2019 рр. має від'ємне значення, що свідчить про наявність ознак поточної неплатоспроможності.

За досліджуваний період значення коефіцієнта покриття перевищує 1,5, коефіцієнта забезпечення власними оборотними засобами більше 0,1 і підприємство одержало чистий прибуток. Це говорить про відсутність ознак критичної та надкритичної неплатоспроможності. Зменшення в динаміці в 2017-2019 рр. коефіцієнта покриття, коефіцієнта забезпечення власними оборотними засобами і чистого прибутку вказує на зниження рівня платоспроможності підприємства.

В табл. 2.9 (додаток Е) проведемо оцінку ділової активності ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Результати розрахунків та аналізу динаміки показників ділової активності підприємства (табл. 2.9) свідчать про наявність як позитивних, так і негативних тенденцій щодо оцінювання оборотності активів і пасивів. Так, тривалість одного обороту активів має тенденцію до збільшення в 2018 р. на 23 дні в порівнянні з 2017 р., а в 2019 р. спостерігається зменшення на 44 дні. Ці зміни пояснюються випереджаючим збільшенням показників чистого доходу і собівартості реалізованої продукції порівняно із зростанням середньорічної вартості активів.

Позитивним можна вважати в 2018 р. прискорення оборотності поточної дебіторської заборгованості на 2 дні. Але в 2019 р. тривалість обороту поточної дебіторської заборгованості збільшилась на 12 днів. Тривалості одного обороту запасів зменшилась в 2018 р. на 21 день та в 2019 р. ще на 21 день.

У результаті зменшення тривалості одного обороту запасів на 21 день та тривалості одного обороту поточної дебіторської заборгованості на 2 дні відбулося скорочення тривалості операційного циклу на 23 дні в 2018 р. В умовах зменшення тривалості одного обороту кредиторської заборгованості на 3 дні в 2018 р. тривалість фінансового циклу зменшилась на 20 днів, а в 2019 р. ще на 9 днів, що позитивно характеризує динаміку ділової активності підприємства.

Проведемо розрахунки по визначенню типу фінансової стійкості ПП «імені Калашника» в табл. 2.10 (додаток Ж).

За результатами розрахунків (табл. 2.10) з визначення типу фінансової стійкості при зменшенні в 2018 р. вартості запасів на 1896 тис. грн підприємство забезпечило приріст величини власних оборотних коштів на 2220 тис. грн. При збільшенні запасів в 2019 р. на 2887 тис. грн. підприємство забезпечило збільшення власних оборотних коштів на 5016 тис. грн. В підсумку підприємство має всі ознаки абсолютної фінансової стійкості, що є позитивним результатом діяльності в порівнянні з 2017 роком.

Оцінка рівня та динаміки відносних показників, що характеризують фінансову стійкість ПП «імені Калашника» наведена в табл. 2.11 (додаток 3).

Як бачимо з табл. 2.11, коефіцієнт автономії вище нормативного значення. Це означає, що підприємство може всі свої зобов'язання покрити за рахунок власних джерел фінансування, а частка капіталу у валюті балансу в 2017 р. становить 93,1 %, в 2018 р. – 92,3 %, в 2019 р. – 91,1 %. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу характеризує частку зобов'язань у валюті балансу і відображає рівень фінансової залежності підприємства від кредиторів. Цей показник доповнює коефіцієнт автономії і відповідає нормативному значенню. Але негативним є щорічне збільшення цього показника.

Коефіцієнт фінансового ризику в 2018 р. збільшився на 0,01 пп., в 2019 р. ще на 0,013 пп, а отже і збільшився ризик вкладення капіталу в це підприємство

Значення коефіцієнта фінансової стабільності показує, що в 2017 р. власний капітал перевищував позиковий у 13,4 рази, в 2018 р. у 11,9 рази, а в 2019 р. у 10,2 рази.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу виокремлює частку власного капіталу, яка вкладена в оборотні активи, і характеризує ту частину власного капіталу, що знаходиться в обігу і використовується для фінансування поточної діяльності. Оскільки цей показник за аналізованій період відповідає нормативному значенню, то підприємство має достатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами характеризує частину оборотних активів, які сформовані за рахунок власних ресурсів, які є фінансовими. Значення цього показника характеризує спроможність підприємства самотужки фінансувати свою поточну діяльність. ПП «імені Калашника» може самостійно фінансувати свою поточну діяльність, оскільки значення показника вище норми. У структурі оборотних активів власні фінансові ресурси в 2017 р. становлять 86,7 %, у 2018 р. 85,8 %, у 2019 р. 84,4 %, а на 1 грн запасів і поточних біологічних активів в 2017 р. припадає власних оборотних коштів 0,95 грн., в 2018 р. – 1,03 грн., а в 2019 р. - 1,06 грн.

Значення коефіцієнта маневрування власних оборотних коштів у загальній величині власних оборотних коштів показує, що на кінець 2017 р. серед власних оборотних активів грошові кошти становили лише 3,5 %, в 2018 р. – 4,7 %, в 2019 р. – 3,4 %. Зниження показника у 2019 р. пов'язано із зменшенням суми грошових коштів.

Зменшення коефіцієнта майна виробничого призначення за аналізуємий період свідчить про погіршення виробничого потенціалу підприємства.

Проведемо аналіз структуру джерел формування капіталу (пасивів) ПП «імені Калашника» в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

**Показники структури джерел формування капіталу (пасивів) ПП
«імені Калашника» за 2017-2019 рр.**

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+, -)	
				2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Частка: власного капіталу в джерелах формування капіталу	89,2	93,1	92,3	3,9	-0,8
зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	10,8	6,9	7,7	-3,9	0,8
довгострокових зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	3,3	1,5	0,5	-1,8	-1,0
довгострокових зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	30,5	21,6	5,9	-8,9	-15,7
поточних зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	7,5	5,4	7,3	-2,1	1,9
поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	69,5	78,4	94,1	8,9	15,7
поточної кредиторської заборгованості в джерелах формування капіталу	6,8	5,4	6,5	-1,4	1,1
поточної кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях	62,5	77,5	84,3	15,0	6,8
поточної кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях	90,0	98,8	89,6	8,8	-9,2

Позитивними тенденціями в характеристиці майнового стану підприємства є:

- збільшення частки власного капіталу в джерелах формування капіталу з 89,2 % в 2017 р. до 92,3 % в 2019 р.;
- зниження частки зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу з 10,8 % у 2017 р. до 7,7 % в 2019 р.;
- зниження частки довгострокових зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу з 3,3 % у 2017 р. до 0,5 % у 2019 р.;
- зниження частки довгострокових зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях з 30,5 % у 2017 р. до 5,9 % у 2019 р.

До негативної тенденції у майновому стані підприємства за показниками структури пасивів належить підвищення частки поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях з 69,5 % у 2017 р. до 94,1 % у 2019 р.

2.2. Оцінка ефективності фінансової діяльності підприємства

Проаналізуємо фінансові результати діяльності ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр. у табл. 2.13. (додаток К). Як бачимо з проведених у табл. 2.13 розрахунків, сума чистого доходу від реалізації продукції в 2018 р. зменшилася на 1282 тис. грн., а в 2019 р. збільшився на 14957 тис. грн. Операційні витрати в 2017 р. склали 91113 тис. грн., в 2018 р. - 101540 тис. грн (збільшились на 10427 тис. грн), а в 2019 р. – 113527 тис. грн. (збільшились на 11987 тис. грн.).

Найбільшу питому вагу в операційних витратах в 2017-2019 рр. займає собівартість реалізованої продукції (88,1 %, 88,9 % та 89,3 % відповідно) та адміністративні витрати – (9,6 % та 8,9 % та 8,2 % відповідно).

Частка валового прибутку в чистому доході складає в 2017 р. – 24 %, в 2018 р. – 13,5 %, в 2019 р. – 14,9 %. Валовий прибуток у зв'язку із збільшення операційних витрат, у 2018 р. зменшився на 11292 тис. грн., але у 2019 р. збільшився на 3765 тис. грн. Фінансові та інвестиційні доходи в 2018 р.

зменшились на 30 тис. грн., а в 2019 збільшились на 68 тис. грн. Фінансові та інвестиційні витрати в 2018 р. зменшились на 1151 тис. грн., а в 2019 р. – збільшились на 792 тис. грн. Чистий прибуток складає в 2017 р. – 15360 тис. грн., в 2018 р. 2682 тис. грн., а в 2019 р. 4985 тис. грн. (рис. 2.2).

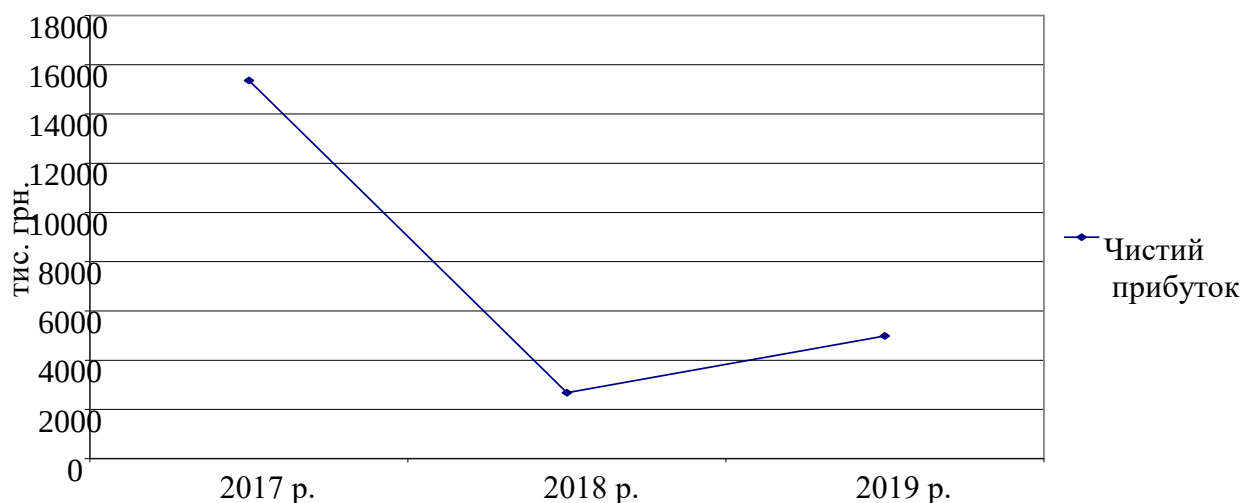

Рис. 2.2. Динаміка чистого прибутку ПП «імені Калашника»
за 2017-2019 рр.

Проведення регулярного аналізу показників рентабельності дає змогу комплексно оцінити наскільки ефективно підприємство веде господарську діяльність (табл. 2.14, додаток Л).

За даними табл. 2.14, підприємство має гарну динаміку усіх показників рентабельності витрат. Так, спостерігається збільшення показників, які характеризують прибутковість основної, операційної, звичайної та в цілому господарської діяльності підприємства.

Якщо в 2017 р. на 1 грн операційних витрат і витрат господарської діяльності було одержано майже 19,2 і 16,5 коп відповідного прибутку, то в 2018 р. цей показник зменшився до 3,6 та 2,6 коп. Такі зміни пояснюються випереджаючим зменшенням фінансових результатів порівняно із зростанням витрат. Але в 2019 р. ситуація змінилась та на 1 грн операційних витрат і витрат господарської діяльності було отримано 5,9 та 4,3 грн відповідно.

Рентабельність продажу теж зросла з 13,5% в 2018 р. до 14,9% в 2019 р. Рентабельність доходу від операційної діяльності в 2018 р. складала 3,5%, в 2019 р. 5,6%.

В сучасних умовах господарювання особливої актуальності набуває питання підвищення економічної ефективності використання основних виробничих фондів. Будь-якому підприємству принципово важливо знати, якою ціною виробляється валовий продукт, скільки авансованих засобів, у тому числі основних фондів, брало участь у його створенні.

Розглянемо в табл. 2.15 показники забезпечення та ефективності використання основних засобів в ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Таблиця 2.15

Показники забезпечення та ефективності використання основних засобів в ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+,-)	
				2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Фондовіддача	2,2	2,1	2,6	-0,1	0,5
Фондомісткість	0,4	0,5	0,4	0,1	-0,1
Фондоозброєність	195,3	185,0	184,6	-10,3	-0,4
Фондорентабельність	32,1	5,5	11,1	-26,6	5,6
Коефіцієнт приросту основних засобів	1,2	-0,1	0,3	-1,1	0,2

Самим точним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондовіддача. Вона відображає скільки доходу припадає на 1 грн виробленої продукції.

Отже, на 1 грн основних засобів припадає в 2017 р. виробленої продукції 2,2 грн, в 2018 р. – 2,1 грн., в 2019 р. – 2,6 грн. Спостерігається поступове збільшення показника фондовіддачі.

Також не менш важливим є показник фондомісткості, який показує відношення балансової вартості основних виробничих фондів до вартості виробленої продукції та характеризує забезпеченість підприємства основними засобами. В 2017 р. цей показник складав 0,4, в 2018 р. – 0,5, а в 2019 р. 0,4. Тобто, на кожен гривню виробленої продукції припадало у 2017 р. – 0,4 коп

основних засобів, у 2018 р. – 0,5 коп., а в 2019 р. 0,4 коп. Спостерігається тенденція до зменшення показника фондомісткості.

Наскільки підприємство забезпечено основними засобами визначає показник фондоозброєності праці. В 2017 р. на одного працюючого припадало основних засобів 195,3 тис. грн, в 2018 р. – 185 тис. грн., а в 2019 р. 184,6 тис. грн.

Фондорентабельність підприємства у 2017 р. становила 32,1 % (основні засоби використовувалися на 32,1 %), у 2018 р. – 5,5 %, а у 2019 р. 11,1 %. Це збільшення пов'язано із незначним збільшенням чистого прибутку підприємства.

Розглянемо показники ефективності використання активів в ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр. в табл. 2.16.

Дані табл. 2.16 свідчать про деяке погіршення ефективності використання активів підприємства. Коефіцієнт ефективності використання загальних активів характеризує ефективність використання всіх активів підприємства.

Таблиця 2.16

Показники ефективності використання активів

ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+,-)	
				2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Коефіцієнт ефективності використання загальних активів	0,948	0,827	0,021	-0,121	-0,806
Коефіцієнт ефективності використання оборотних активів	1,586	1,584	1,527	-0,002	-0,057
Коефіцієнт ефективності використання чистих оборотних активів	0,497	1,768	1,741	1,271	-0,027
Коефіцієнт ефективності використання необоротних активів	2,356	1,731	1,491	-0,625	-0,24
Коефіцієнт ефективності використання матеріальних запасів	2,491	2,295	2,391	-0,196	0,096

Зменшення цього коефіцієнта свідчить про зниження ефективності використання виробничого обладнання та інших видів активів підприємства. Коефіцієнт ефективності використання оборотних активів показує скільки

грошових одиниць продукції реалізовано на грошову одиницю оборотних активів. Значення цього коефіцієнта в 2019 р. має тенденцію до зниження.

Коефіцієнт ефективності використання чистих оборотних активів характеризує відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до вартості чистих оборотних активів підприємства (визначаються як різниця між вартістю оборотних активів і поточними зобов'язаннями). Цей коефіцієнт є загальним вимірником ефективності використання чистих (власних) оборотних активів, тобто показує, скільки грошових одиниць продукції реалізовано на грошову одиницю чистих оборотних активів. Цей коефіцієнт в 2019 р. зменшився на 0,027 пп.

Коефіцієнт ефективності використання матеріальних запасів характеризує кількість оборотів, які здійснюють матеріальні запаси за рік. Високе значення коефіцієнта вважається ознакою фінансового благополуччя, тому що висока оборотність забезпечує збільшення обсягів виручки від реалізації й сприяє отриманню високих доходів. Нормальне значення коефіцієнту коливається від 4 до 8. Цей коефіцієнт в досліджуваному підприємстві має тенденцію до зменшення (з 2,491 в 2017 р. до 2,391 в 2019 р.).

Проаналізуємо рентабельність сукупного капіталу (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

Аналіз рентабельності сукупного капіталу ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+,-)	
				2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), тис. грн	15360	2682	4985	-12678	2303
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	105555	104273	119230	-1282	14957
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	122861	128159,5	131757,5	5298,5	3598
Загальна рентабельність сукупного капіталу, %	12,5	2,1	3,8	-10,4	1,7
Рентабельність реалізації, %	14,6	2,6	4,2	-12	1,6
Коефіцієнт обертання капіталу	0,859	0,814	0,905	-0,045	0,091

Розрахуємо умовний показник загальної рентабельності сукупного капіталу, %:

$$PK_{ум} = 4,2 \times 0,814 = 3,4$$

Загальна зміна загальної рентабельності сукупного капіталу:

$$\Delta PK = 3,8 - 2,1 = 1,7$$

В т. ч. за рахунок наступних факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta PK_{pp} = 3,4 - 2,1 = 1,3$$

2) коефіцієнта оборотності капіталу:

$$\Delta PK_{кок} = 3,8 - 3,4 = 0,4.$$

Підвищення рентабельності сукупного капіталу з 2,1 до 3,8 пояснюється наступними факторами. За рахунок збільшення показника рентабельності реалізації на 1,6 в. п. загальна рентабельність сукупного капіталу зростає на 1,3 в.п. Збільшення коефіцієнта оборотності капіталу на 0,091 забезпечило підвищення загальної рентабельності сукупного капіталу на 0,4 в. п. Таким чином, підвищення прибутковості реалізації продукції та прискорення оборотності капіталу мали позитивний вплив на ефективність використання сукупного капіталу.

В табл. 2.18 розрахуємо і подивимось наскільки ефективно використовуються оборотні кошти на підприємстві.

Таблиця 2.18

**Аналіз показників ефективності використання оборотних активів на
ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.**

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+,-)	
				2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,583	1,527	1,622	-0,056	0,095
Коефіцієнт оборотності запасів	1,803	2,014	2,277	0,211	0,263
Коефіцієнт завантаженості	0,631	0,655	0,616	0,024	-0,039
Тривалість обороту, дні	227	236	222	9	-14
Рентабельність оборотних активів, %	23,0	3,9	6,8	-19,1	2,9

За останній рік коефіцієнт оборотності збільшився на 0,095 пп, це позитивно характеризує діяльність підприємства, оскільки і коефіцієнт оборотності запасів також збільшується.

Тривалість обороту поступово знижується в 2019 р., що також вказує на те, що підприємство ефективно використовує оборотні активи. Рентабельність оборотних активів також збільшилась в порівнянні з 2018 р., що пов'язано з збільшенням суми прибутку в 2019 р. що отримало підприємство.

Отже, як бачимо з проведених розрахунків, у підприємства за останні роки дещо покращився майновий потенціал, сума чистого прибутку поступово збільшується, але існують проблеми із розрахунково-платіжною дисципліною.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення методологічних положень оцінки фінансового стану

Для прийняття рішень суб'єкт господарювання повинен володіти інформацією, яка формується на основі оцінки фінансового стану. Проведемо експрес-аналіз фінансового стану підприємства (фінансовий моніторинг) за допомогою коефіцієнта Бівера.

Коефіцієнт Бівера визначається як відношення різниці між чистим прибутком та нарахованою амортизацією до суми довгострокових та поточних зобов'язань:

$$Кб = ЧП + А / ДЗ + ПЗ \quad (3.1)$$

Ознакою формування незадовільної структури балансу є такий фінансовий стан підприємства, коли на протязі тривалого проміжку часу (1,5 - 2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2.

Розрахуємо цей показник для ПП «імені Калашника»:

$$Кб_{2017} = 15360 + 9508 / 1911 + 6923 = 2,815;$$

$$Кб_{2018} = 2682 + 14397 / 587 + 9359 = 1,717;$$

$$Кб_{2019} = 4985 + 13597 / 11996 = 1,549.$$

Результати розрахунків бачимо в табл. 3.1.

На основі проведених розрахунків можна зробити висновок, що підприємство має задовільну структуру балансу за період, який аналізується. Всі суб'єкти господарювання повинні своєчасно проводити розрахунки за борговими зобов'язаннями. Адже за затримання платежів вони сплачують штрафні санкції та втрачають ділову репутацію.

**Оперативний аналіз фінансового стану ПП «імені Калашника» за
допомогою коефіцієнта Бівера**

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Чистий прибуток, тис. грн	15360	2682	4985
Амортизація, тис. грн	9508	14397	13597
Довгострокові зобов'язання, тис. грн	1911	587	-
Поточні зобов'язання, тис. грн	6923	9359	11996
Коефіцієнт Бівера	0,662	1,717	1,549

Платежі, які здійснені несвоєчасно викликають фінансові проблеми у підприємств-кредиторів, погано впливає на їхню господарську діяльність, а і підсумку й на економіку країни загалом.

На рахунок послідовності проведення аналізу фінансового стану підприємства, єдиної думки і досі немає, і кожне підприємство самостійно повинно вибирати ту послідовність і методи, які найбільш прийнятні для його фінансового розвитку.

На рахунок вітчизняних моделей комплексної оцінки фінансового стану, то найбільш поширеними моделями є моделі, в яких використовуються евристичні методи. Самою відомою є модель Сайфулліна - Кадикова. Проведення оцінки рівня фінансового стану саме в цій моделі здійснюється за рейтинговим числом R.

$$R = 2K_3 + 0,1K_{пл} + 0,08K_{оа} + 0,45 P_{п} + P_{вк} \quad (3.2)$$

де K_3 – коефіцієнт забезпеченості власними коштами;

$K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності,

$K_{оа}$ – коефіцієнт оборотності активів,

$P_{п}$ – рентабельність продажів,

$P_{вк}$ – рентабельність власного капіталу.

У випадку рівності цих критеріїв мінімальному нормативному значенню, то $R = 1$. Якщо $R > 1$, то фінансовий стан підприємства вважається задовільним, якщо $R < 1$, то незадовільним.

Розрахуємо цей показник для ПП «імені Калашника» за 2019 р.:

$$R_{2019} = 2 \times 1,061 + 0,1 \times 1,257 + 0,08 \times 0,905 + 0,45 \times 0,149 + 0,41 = 2,122 + 0,126 + 0,072 + 0,067 + 0,41 = 2,797.$$

По даним проведеного розрахунку фінансовий стан ПП «імені Калашника» вважається задовільним.

Поширеним варіантом інтегрального підходу до оцінювання фінансового стану підприємства є метод Creditmen (розробник Ж. Де Палян). Згідно цього методу фінансова ситуація підприємства може бути охарактеризована наступним показником:

$$N = 25K_1 + 25K_2 + 10K_3 + 20K_4 + 20K_5, \quad (3.3)$$

де K_1 – коефіцієнт швидкої ліквідності;

K_2 – коефіцієнт кредитоспроможності;

K_3 – коефіцієнт іммобілізації власного капіталу;

K_4 – коефіцієнт оборотності запасів;

K_5 – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Розрахуємо для ПП «імені Калашника»:

$$N_{2019} = 25 \times 1,234 + 25 \times 9,199 + 10 \times 0,486 + 20 \times 2,014 + 20 \times 16,041 = 30,85 + 229,975 + 4,86 + 40,28 + 320,82 = 626,76.$$

Якщо $N = 100$ – фінансова ситуація на підприємстві нормальна;

$N > 100$ – ситуація добра;

$N < 100$ – потрібно застосовувати необхідні міри, тому що фінансова ситуація викликає тривогу.

Саме цю модель можна використовувати і для вітчизняних підприємств. Отже, як бачимо у ПП «імені Калашника» фінансова ситуація добра.

Беручи до уваги ступінь ліквідності активів ПП «імені Калашника», проведемо оцінювання фінансового стану підприємства за 2019 р. та спрогнозуємо його ліквідність на довготривалий час і на короткострокову перспективу (табл. 3.2).

Бачимо з проведених у таблиці розрахунків, за показниками ліквідності балансу фінансовий стан ПП «імені Калашника» у 2019 р. та на перспективу можна охарактеризувати як передкризовий.

Таблиця 3.2

Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства з урахуванням ступеня ліквідності активів ПП «імені Калашника»

Тип фінансового стану	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
Абсолютний	$A1 \geq П1$	$A1 \geq П1 + П2$	$A1 \geq П1 + П2 + П3$
2017	$2738 \leq 7983$	$2738 \leq 8869$	$2738 \leq 12766$
2018	$2032 \leq 6842$	$2032 \leq 6923$	$2032 \leq 8834$
2019	$2843 \leq 8382$	$2843 \leq 9359$	$2843 \leq 9946$
Нормальний	$A1 + A2 \geq П1$	$A1 + A2 \geq П1 + П2$	$A1 + A2 \geq П1 + П2 + П3$
2017	$12287 \geq 7983$	$12287 \geq 8869$	$12287 \leq 12766$
2018	$6324 \leq 6842$	$6324 \leq 6923$	$6324 \leq 8834$
2019	$11552 \geq 8382$	$11552 \geq 9359$	$11552 \geq 9946$
Передкризовий	$A1 + A2 + A3 \geq П1$	$A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2 + П3$
2017	$66697 \geq 7983$	$66697 \geq 8869$	$66697 \geq 12766$
2018	$66620 \geq 6842$	$66620 \geq 6923$	$66620 \geq 8834$
2019	$69952 \geq 8382$	$69952 \geq 9359$	$69952 \geq 9946$
Кризовий	$A1 + A2 + A3 \leq П1$	$A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2 + П3$
2017	$66697 \geq 7983$	$66697 \geq 8869$	$66697 \geq 12766$
2018	$66620 \geq 6842$	$66620 \geq 6923$	$66620 \geq 8834$
2019	$69952 \geq 8382$	$69952 \geq 9359$	$69952 \geq 9946$

Тобто, згідно цих розрахунків, у підприємства не вистачає грошових коштів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Щоб розрахувати інтегральний показник, який би оцінив реальний фінансовий стан підприємства можна використовувати наступну формулу:

$$Z = 0,5 + 0,6929 \times (\text{ф. 1 ряд. 1010} / \text{ф. 1 ряд. 1900}) + 0,3847 \times (\text{ф. 2 ряд. 2000} / \text{ф. 1 ряд. 1900} (\text{гр. 3} + \text{гр. 4})/2 + 1,54 \times (\text{ф. 3 ряд. 3035} - \text{ряд. 3115} - \text{ряд. 3117} - \text{ряд. 3118} - \text{ряд. 3145} / \text{ф. 2 ряд. 2000} + \text{ряд. 2120} (\text{гр. 3}), \quad (3.4)$$

Дані для розрахунку беруть у балансі, звіті про фінансові результати, звіті про рух грошових коштів.

Запропонований інтегральний показник оцінює фінансовий стан підприємства. В ході дослідження було визначено шкалу для оцінки фінансового стану підприємства за результатами розрахунку інтегрального показника (табл. 3.3)

Таблиця 3.3

Шкала значень інтегрального показника оцінки фінансового стану підприємства

Значення інтегрованого показника Z	Фінансовий стан підприємства
До 0,834	критичний
0,835 – 1,139	незадовільний
1,140 – 1,987	нормальний
вище 1,988	відмінний

Розрахуємо інтегральний показник оцінки фінансового стану ПП «імені Калашника»:

$$Z_{2019} = 0,5 + 0,6929 \times (44690 / 134784) + 0,3847 \times (119230 / 131757,5) + 1,54 \times (21766 - 11329 / 119230 + 1030) = 0,5 + 0,2293 + 0,3481 + 0,1336 = 1,211.$$

Згідно проведених розрахунків в 2019 р. ПП «імені Калашника» має нормальний фінансовий стан.

Значним доповненням до вже розрахованих методик є основні положення «Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара». Методичною базою проведення цієї методики є багатофакторний дискримінантний аналіз. Для кожної галузі існує своя методика. Для сільського господарства вона має наступний вигляд:

$$Z = 1,3 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 0,001 \times K_5 + 0,61 \times K_6 + 0,75 \times K_7 + 2,5 \times K_8 + 0,04 \times K_9 - 0,2 \quad (3.5)$$

Розрахуємо цей показник для ПП «імені Калашника»:

$$Z_{2019} = 1,3 \times 0,911 + 0,03 \times 2,125 + 0,001 \times 2,149 + 0,61 \times 0,056 + 0,75 \times 0,169 + 2,5 \times 0,038 + 0,04 \times 1,68 - 0,2 = 1,184 + 0,064 + 0,002 + 0,034 + 0,126 + 0,095 + 0,067 - 0,2 = 1,372$$

Отже, ПП «імені Калашника» за рівнем фінансового стану позичальника відноситься до найвищого 1 класу.

Український економіст Терещенко О. розробив універсальну дискримінантну функцію, яка найбільш підходить для українських підприємств. Вона виглядає таким чином:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (3.6)$$

Розрахуємо значення показника Терещенка для ПП «імені Калашника» за допомогою табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Дані для розрахунків дискримінантної моделі Терещенка для ПП «імені Калашника» за 2017-2019 рр.

Показник	Характеристика показника	2017 р.	2018 р.	2019 р.
X_1	Cash-Flow/зобов'язання	2,81	1,72	1,55
X_2	Валюта балансу/зобов'язання	14,5	13,00	11,23
X_3	Чистий прибуток/баланс	0,12	0,02	0,04
X_4	Чистий прибуток/виручка	0,14	0,03	0,04
X_5	Виробничі запаси/виручка	0,06	0,09	0,11
X_6	Виручка/основний капітал	2,03	2,31	2,67

$$Z_{2017} = 1,5 \times 2,81 + 0,08 \times 14,5 + 10 \times 0,12 + 5 \times 0,14 + 0,3 \times 0,06 + 0,1 \times 2,03 = 7,5.$$

$$Z_{2018} = 1,5 \times 1,72 + 0,08 \times 13 + 10 \times 0,02 + 5 \times 0,03 + 0,3 \times 0,09 + 0,1 \times 2,31 = 4,2.$$

$$Z_{2019} = 1,5 \times 1,55 + 0,08 \times 11,23 + 10 \times 0,04 + 5 \times 0,04 + 0,3 \times 0,11 + 0,1 \times 2,67 = 4,1.$$

Згідно проведених розрахунків підприємству не загрожує банкрутство та воно вважається фінансово стійким.

Оскільки проведені в попередньому розділі розрахунки свідчать про ознаки поточної неплатоспроможності, проведемо оцінку структури балансу та перспектив втрати платоспроможності підприємства (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Оцінка структури балансу та перспектив втрати платоспроможності підприємства за 2019 р.

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення (+,-)
Коефіцієнт загальної ліквідності	7,474	6,420	-1,054
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,858	0,844	-0,014
Коефіцієнт втрати платоспроможності	x	3,078	x

За даними табл. 3.5 станом на кінець звітного року значення коефіцієнта загальної ліквідності (6,420) більше 1,0, коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (0,844) більше 0,1, тому за наведеними умовами структура балансу визнається задовільною, а підприємство платоспроможним.

У цьому випадку проводиться розрахунок коефіцієнта втрати платоспроможності. Його рівень (3,078) значно більший 1, що свідчить про відсутність передумов до втрати підприємством платоспроможності впродовж найближчих трьох місяців.

Зниження в динаміці значень критеріїв оцінювання структури балансу вказує на скорочення рівня платіжних можливостей підприємства щодо виконання поточних зобов'язань.

Таким чином, підприємству необхідно звернути увагу на поліпшення його фінансового стану, а саме на зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості і покращення стану платіжно-розрахункової дисципліни.

3.2. Заходи поліпшення фінансового становища підприємства

Внутрішні та зовнішні фактори мають вплив на фінансове становище господарюючих суб'єктів. Своєчасне встановлення негативних моментів є самим головним завданням аналізу фінансового стану. Виявлення негативних моментів, які мають дестабілізуючий вплив на стан підприємства дозволить звести до мінімуму ризик погіршення фінансового стану та зменшення прибутку.

Проведені розрахунки по визначенню стану фінансового ПП «імені Калашника» свідчать, що однією з існуючих проблем є значна сума дебіторської заборгованості, що негативно впливає на стан ліквідності та платоспроможності підприємства.

Основними засобами зниження дебіторської заборгованості є встановлення торгових знижок при своєчасній оплаті продукції; створення резервів сумнівних боргів; застосування взаємозаліку розрахунків; надання розстрочки тільки надійним покупцям; використання вексельної форми розрахунків.

У результаті зменшення суми дебіторської заборгованості можна збільшувати ліквідні активи та зростає можливість фінансувати поточні потреби власними коштами.

Наступною рекомендацією для підприємства буде: застосування передоплати при продажу товарів і продукції, проведення комерційних розрахунків, які за відтермінування платежу можуть отримати процент, застосовувати факторинг, який передбачає продаж підприємством банківській установі права на отримання грошей за платіжним дорученням на продану продукцію, строк оплати якої вже минув. В результаті запровадження перелічених заходів підприємство зможе зменшити суму дебіторської заборгованості, що дозволить використати її в фінансовій діяльності та отримати більшу суму прибутку.

Підприємства, в сучасних умовах господарювання, не мають бажання використовувати сучасні форми рефінансування заборгованості, такі як факторинг, овердрафт, тощо, хоча зазначені заходи прискорюють процес трансформації заборгованості дебіторів в грошові кошти.

Розглянемо ефективність фінансування оборотних коштів на умовах надання ПП «імені Калашника» комерційного кредиту покупцям продукції та фінансування за умови використання послуги факторингу.

Допустимо, що у періоді який прогнозується виручка від реалізації продукції ПП «імені Калашника» залишиться такою як у 2019 році.

Середньомісячна виручка (Вм) розраховується за формулою:

$$Вм = \text{Річна виручка} / 12 \text{ місяців}, \quad (3.7)$$

$$Вм = 119230 \text{ тис.грн.} / 12\text{міс.} = 9935,83 \text{ тис. грн.}$$

Визначимо середньомісячну собівартість виробництва та реалізації продукції (C_c) за формулою:

$$C_c = \text{Річна собівартість} / 12 \text{ місяців}, \quad (3.8)$$

$$C_c = 101437 \text{ тис.грн.} / 12 \text{ міс.} = 8453,08 \text{ тис. грн.}$$

В середньому ПП «імені Калашника» кожного місяця отримувало 9935,83 тис. грн. чистої виручки від реалізації продукції. Для отримання виручки від реалізації продукції підприємству необхідно витратити для виготовлення продукції щомісячно 8453,08 тис. грн.

За умови надання комерційного кредиту своїм покупцям терміном на два місяці підприємство фактично реалізує продукцію на суму:

$$9935,83 \text{ тис.грн.} * 2 \text{ міс.} = 19871,66 \text{ тис. грн.}$$

При цьому собівартість реалізованої продукції складає :

$$8453,08 \text{ тис.грн.} * 2 \text{ міс.} = 16906,16 \text{ тис. грн.}$$

Якщо підприємство реалізує продукцію з умовою відтермінування платежу на 2 місяці, в такому випадку йому загрожує зменшення ресурсів фінансових, що може призвести до переривання виробничого циклу, до порушення строків розрахунків із своїми постачальниками, затримки у виплаті заробітної плати, з розрахунками з бюджетом з приводу сплати обов'язкових платежів і в кінцевому підсумку - до зменшення обсягу виробництва, а отже, і зменшення виручки від реалізації продукції на 86894,16 тис. грн. (119230 тис. грн. – 19871,66 тис. грн. = 99358,34 тис. грн.).

Таким чином, підприємство недоотримає в плановому періоді частину виторгу у сумі 19871,66 тис. грн. (сума виручки, на яку підприємство надало кредит покупцям продукції).

Схему фінансування коштів, які є оборотними в разі використання факторингу та комерційного кредиту ПП «імені Калашника» розглянемо в табл. 3.6.

**Фінансування оборотних коштів ПП «імені Калашника» та їх вплив
на зміну чистої виручки від реалізації продукції у 2021 році**

Показники	Фінансування оборотних коштів, тис. грн.	
	При факторингу	При наданні комерційного кредиту
Середньомісячна виручка від реалізації продукції	9935,83	9935,83
Собівартість реалізованої продукції (у середньому на місяць)	8453,08	8453,08
Чиста виручка від реалізації продукції (за 2 місяці)	19871,66	19871,66
Собівартість реалізованої продукції (за 2 місяці)	16906,16	16906,16
Кошти, отримані після відвантаження продукції	$19871,66 \cdot 80\% = 15897,33$	-
Чиста виручка від реалізації продукції у прогностичному періоді	119230	$119230 - 19871,66 = 99358,34$

З проведених розрахунків стає зрозумілим, що використавши послуги факторингу ПП «імені Калашника» отримає від фірми-фактору (або банку) 80% суми платежу за відвантажену продукцію. Це складає 15897,33 тис. грн. ($19871,66 \text{ тис. грн.} \cdot 80\% = 15897,33 \text{ тис. грн.}$). Ще 20% (або 3974,33 тис. грн) з вирахуванням комісії банк повертає після погашення боргу покупцем.

Можна зробити висновок, що ПП «імені Калашника» при використанні факторингу зможе одразу покрити свої витрати та залучати отримані від факторингу кошти у виробництво, що не спостерігається у випадку використання комерційного кредиту. Отже, використання факторингу є ефективним для ПП «імені Калашника».

Стійкість підприємства обумовлюється насамперед, оптимальною структурою капіталу. Вона визначає рівень забезпеченості фінансової стійкості підприємства та необхідної віддачі на вкладений капітал.

Для оцінки ефективності використання позикового капіталу застосовують такий показник як ефект фінансового важеля. Зростання плеча фінансового важеля може спричинити як збільшення, так і зменшення чистого прибутку.

Проаналізуємо ефект фінансового важеля для ПП «імені Калашника» в табл. 3.7 (додаток М).

Згідно наведеної інформації у табл. 3.7, бачимо, що частина позикового капіталу складає 0,3%, а ефект фінансового важеля становить 1,7 пункти, тобто спостерігається збільшення рентабельності власного капіталу. Рівень фінансового важеля показує, що при збільшенні прибутку на 1 % рентабельність капіталу збільшиться на 1,7 пункти та на 1 % приросту прибутку від господарської діяльності припадає 0,02 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу.

Зважаючи на високі відсоткові ставки банківських кредитів підприємствам краще користуватися власними фінансовими ресурсами, ніж позичковими. Адже висока питома вага позичених грошових коштів збільшує ризик появи банкрутства. Отже, завдання фінансистів полягає в слідкуванні за оптимальним співвідношенням власних та залучених коштів та підтримує гарну кредитну репутацію і дозволить використати позитивним ефект фінансового левериджу.

Оптимальну структуру капіталу розрахуємо в табл. 3.8 (додаток Н).

Як видно з проведених розрахунків в табл. 3.8, ПП «імені Калашника», може брати без ризику суму кредиту до 350 тис. грн. При цьому коефіцієнт прибутковості власного капіталу становить 13,5 %. Також бачимо, що у разі росту частини позикового капіталу внаслідок збільшення ризику (росту процентної ставки за кредитом) рентабельність власного капіталу знижується.

Таким чином, ефект фінансового важеля показує рост рентабельності власних засобів завдяки використанню кредиту, даже враховуючи на платність останнього. Завдяки кредитуванню суб'єкти господарювання розширюють коло своїх можливостей. Але значне збільшення фінансування за допомогою кредитів може привести до зростання боргових зобов'язань та ризику банкрутства. Тому дуже важливим для підприємства є розрахунок точки беззбитковості.

Точка беззбитковості (рівноваги) висвітлює розміри реалізованої продукції при яких фінансовий результат підприємства дорівнює нулю.

Точку беззбитковості можна розрахувати на наступною формулою:

$$T = \frac{ПВ}{КМД}, \quad (3.9)$$

де ПВ – постійні витрати, тис. грн.;

КМД – коефіцієнт маржинального доходу.

$$КМД = \frac{МД}{ЧД}, \quad (3.10)$$

де МД – маржинальний дохід, тис. грн.;

ЧД – чистий дохід, тис. грн.

$$МД = ОД - ЗВ, \quad (3.11)$$

де ОД – операційний дохід, тис. грн.;

ЗВ – змінні витрати, тис. грн.

Визначаємо точку беззбитковості для ПП «імені Калашника» за 2019 рік.

$$МД = 143076 - 88505 = 54571 \text{ тис. грн.};$$

$$КМД = 54571 / 119230 = 0,458;$$

$$T = 48196 / 0,458 = 105231,44 \text{ тис. грн.}$$

Отже, можна зробити висновок про те, що при реалізації товарів на суму 105231,44 тис. грн. ПП «імені Калашника» залишатиметься беззбитковим.

Можна зробити наступні висновки. Для підприємств важливо визначати точку беззбитковості та запас фінансової міцності, оскільки це дає можливість підприємствам планувати темпи зростання прибутку та своєчасно приймати рішення щодо збільшення або зменшення змінних і постійних витрат.

Пошук внутрішніх резервів фінансової стабілізації господарюючого суб'єкта дозволяє збільшити його платоспроможність та ліквідність. Цього можна досягти шляхом збільшенням обсягів вхідних грошових потоків або зменшенням вихідних грошових потоків.

Достатність створеного чистого грошового потоку з позицій потреб підприємства щодо формування приросту активів, створення резервного капіталу і виплати дивідендів розраховують за формулою:

$$КД_{\text{чгп}} = \text{ЧГП} / \text{ПП} + 3 + Д \quad (3.12)$$

$$КД_{\text{чгп}} = 8705 / 1666 + 1324 + 2223 = 1,669.$$

Якщо показник більше 1, то це говорить, у підприємства достатньо грошових коштів і, навпаки, якщо менше 1, то величина чистого грошового потоку не забезпечує потреби підприємства.

Отже, згідно проведених розрахунків, у ПП «імені Калашника» поточних надходжень достатньо для здійснення платежів.

Також у процесі аналізу достатності грошових потоків обчислюється коефіцієнт достатності Cash-Flow, який розраховується за наступною формулою:

$$K_{\text{Cash-Flow}} = \text{Cash-Flow} / \text{ПЗ-Г-ПФІ}, \quad (3.13)$$

де Cash-Flow – грошовий потік (прибуток + амортизація),

ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення;

Г – гроші та їх еквіваленти;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції.

$$K_{\text{Cash-Flow}} = 4985 + 13597 / 11996 - 2195 = 1,896.$$

Стабільний фінансовий стан будь-якого підприємства залежить від оптимального використання грошових коштів, які можуть задовольнити дефіцит. Для цього необхідно кожному підприємству складати платіжний календар (табл. 3.9, додаток П).

Платіжний календар – це планування грошових надходжень та витрачання за певний період часу із визначеним залишком коштів на поточному рахунку. Він складається на основі даних планів реалізації продукції, кошторисів витрат на виробництво і т.д. та є засобом раннього діагностування фінансового стану. Якщо на стадії планування виявляється недостатність ресурсів, то у управлінського персону є достатньо часу для прийняття необхідних заходів.

Як видно з табл. 3.9, в першій декаді червня підприємство не зможе розрахуватися із зобов'язаннями, за другу декаду підприємству вдається знизити дефіцит коштів, який створився в першій декаді. Складаючи календар

на третю, останню декаду підприємство планує отримати доволі значну суму залишку коштів, а саме 81 тис. грн.

Для зниження собівартості продукції та витрат на обслуговування техніки рекомендуємо підприємству придбавати техніку шляхом використання лізингу, що дозволить покращити якість продукції.

Для купівлі сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland», який коштує 3 млн. грн. підприємству необхідно скористатися банківським кредитом. Але це достатньо дорога послуга. Тому запропоновано скористатися послугами лізингової компанії. Щоб довести, що лізинг вигідніше від банківського кредиту проведемо наступні розрахунки.

Позику на купівлю сільськогосподарської техніки сумою в 3 млн. грн. ПП «імені Калашника» може взяти на 5 років під 21% річних, за умовами покриття суми кредиту та % по ньому рівними частками в кінці кожного кварталу.

Розрахунок платежів та графік погашення кредиту наведений в табл. 3.10 (додаток Р).

Щоквартальний платіж було розраховано методом ануїтету. Результати розрахунків наступні. За умови взяття кредиту на 5 років підприємство повинно повернути 3 млн. кредитної суми та відсотки в розмірі 1713028,04 грн. Але також необхідно врахувати такі банківські платежі, як розмір комісійних, страхові платежі. В підсумку підприємство переплатить 1863028,04 грн.

Якщо ж обрати фінансовий лізинг, витрати будуть наступні. За угодою об'єкт передається в розпорядження на певний термін, за заздалегідь визначеною оплатою, де амортизація об'єкта має бути не більше 60%. Отже, якщо вартість комбайну коштує 3 млн. грн. і строк амортизації становить 5 років, лізингова компанія укладає угоду на 3 роки:

$$3 \text{ млн. грн.} : 5 \text{ років} = 600 \text{ тис. грн.};$$

$$600 \text{ тис. грн.} \times 3 \text{ роки} = 1800 \text{ тис. грн.}$$

Якщо врахувати вартість 60% амортизації комбайна, то розрахунок буде наступний:

$$3 \text{ млн. грн.} \times 60\% = 1800 \text{ тис. грн.}$$

Сума лізингу буде складати не 3 млн. грн., а 1800 тис. грн. З визначеної суми ПП «імені Калашника» сплатить 30 % авансу (540 тис. грн.), а потім 16% (1260 тис. грн.) річних від суми залишку. Графік лізингових платежів наведений в табл. 3.11 (додаток С).

Таким чином, підприємство заплатить тільки відсотки 351068,85 грн. Але щоб викупити обладнання необхідно продовжити умови договори та виплатити ще 1200 тис. грн. під 16% та сплатити комісійні 5% від цієї суми.

Остаточні виплати комбайну на умовах лізингу наведені в табл. 3.12 (додаток Т).

Додаткова сума виплат буде складати: $1425867,2 - 1200000 = 225867,2$ грн.

В перші три роки підприємство сплатить відсотків в сумі 351068,85 грн, за останні два роки ще 225867,2 грн. та 60000 грн. як комісійні (1200 тис. грн. $\times$ 0,05 = 60 тис. грн.). Загальна сума лізингових платежів складе: $351068,85 + 225867,2 + 600000 = 636935,05$ грн., а кредиту – 1863028,04. Як бачимо брати техніку в лізинг набагато вигідніше, ніж оформлювати банківський кредит ($1863028,04 - 636935,05 = 1226092,99$ грн).

Запропоновані рекомендації дозволять підприємству утримати існуючі позиції на ринку сільськогосподарських послуг.

ВИСНОВКИ

Постійний моніторинг фінансового стану дозволяє виявити негативні моменти в діяльності підприємства, своєчасно відреагувати на зміну зовнішнього та внутрішнього середовища та вжити відповідних заходів. Цим пояснюється необхідність та практичне значення проведення регулярної оцінки фінансового стану підприємства.

Проведені дослідження дозволяють зробити наступні висновки. ПП «імені Калашника» працює прибутково, хоча за останні два роки сума чистого прибутку значно зменшилась. Але підприємство залишається конкурентоспроможним та фінансово стійким, майнова база зростає, збільшується власний капітал.

Баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, бо високоліквідних активів недостатньо для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Негативним моментом в діяльності підприємства є збільшення в останні роки дебіторської та кредиторської заборгованості. Зменшення коефіцієнта майна виробничого призначення за аналізуємий період свідчить про погіршення виробничого потенціалу підприємства.

Оцінка рівня фінансового стану за моделлю Сайфулліна – Кадикова показала задовільний фінансовий стан, Ж. Де Паляна, що у ПП «імені Калашника» фінансова ситуація добра. Розрахунок коефіцієнта Бівера свідчить про те, що ПП «імені Калашника» за аналізуємий період має задовільну структуру балансу. Але розрахунки комплексного оцінювання фінансового стану підприємства з урахуванням ступеня ліквідності у короткостроковій перспективі свідчать про передкризовий фінансовий стан. Розрахунок інтегрального показника свідчить про нормальний фінансовий стан.

В результаті проведених досліджень було з'ясовано, що підприємство є прибутковим, тому сутність стабілізації фінансового стану полягає в утриманні існуючих позицій на ринку. Але необхідно провести заходи по зменшенню витрат, які займають найбільшу питому вагу в структурі витрат ПП «імені

Калашника». Це можна зробити за допомогою ресурсозберігаючих технологічних процесів та використанню лізингу.

Для покращення фінансового становища керівництву підприємства необхідно:

- переглянути асортиментну та цінову політику;
- проводити систематичний контроль за станом розрахунків за відвантаженою продукцією;
- коригувати тривалість відстрочки платежів, використовуючи для цього у розрахунках факторинг;
- рефінансувати дебіторську заборгованість;
- забезпечити оптимальну структуру капіталу;
- складати платіжний календар для оптимізації грошових потоків.

